

ZSIDÓ DIÁK

MAGYAR ZSIDÓ EGYETEMI HALLGATÓK LAPJA
A MAGYAR IZRAELITA EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI HALLGATÓK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK (MIEFHÖE) HIVATALOS KÖZLÖNYE

Céltudatos munka

vagy csupán segélyosztás és „társadalmi élet” folyék-e a zsidó fiatalok főiskolai egyesületében? — erre a kérdésre fog válaszolni a MIEFHÖE jövődi közgyűlése. A felelet nem lehet kétséges. Mindenki várja az új munkaszervezést, mely lehetőséget nyújt a problémák őszinte megvizsgálására, komoly megoldások keresésére: *helytállásra* zsidóságunkért és fiatalosságunkért. Csak annak a nemzedéknek van joga harcosan helyet követelni a maga számára, amely eredményeket tud felmutatni, lelkes törekvések eredményeit. A zsidó fiatalok egyetlen munkaterülete ma a MIEFHÖE. Megfelel-e hivatásának ez az egyesület, mely csupán tandíjsegéllyel, tagdíjzedéssel és vizsgálommal foglalkozik? A MIEFHÖE nem lehet keretszervezet, mely társaságai-ban kényszerűen egyesíti a zsidó diákságot. A MIEFHÖE-nak munkaszervezettel kell válnia. Mintha a zsidóság, a magyarság és a fiatalok körül az utóbbi időben semmi sem történt volna, úgy hallgat a zsidó diákság, mely teljesen nélkülözi a szervezethez. Az antiszemitizmus újabb terrorakciókat kezdeményez, a térítő új keresztahadjáratot indítanak a zsidóság ellen, Magyarország elszigetelése lassanként teljessé válik, a fiatalok elhelyezkedése napról napra nehezebb lesz, a numerus clausus elvét még mindig törvény szentesíti: ezek a tények mutatják azt a területet, melyen a zsidó fiataloknak *harcolnia* kellene.

Harcolni, nem pedig ernyedten várni az ellenséges megmozdulásokat, melyeknek ereje csak akkor kezd csillapulni, mikor már nemzetközi botrány keletkezett belőlük. A zsidó fiataloknak felkészülten kell szembenézni ezekkel, s igazságának tudatát nem folytathatja meg a támadók csörtetése és hangoskodása.

A magyar zsidóság társadalmi és gazdasági helyzete, történelmi szerepe valójában még mindig tisztázatlan, az utódállamok zsidóságával minden kapcsolat megszakadt, a zsidó népmozgalom még mindig nem vert gyökeret a fiatalokban, a magyarországi zsidóság gazdasági átszervezése még meg sem indult; az *alkotó munka* legközelebbi feladata ezeket a hiányokat pótolni. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy ezt a programot a zsidó fiataloknak vállalnia kell és érvényre kell juttatnia.

Új munkaterv kell a zsidó fiataloknak — mondja Pap Károly

„Amelyik nép úgy elhibázta sorsát, mint a zsidóság, azon már nem segítenek apró reformok”

Az a vita mely az utóbbi hetekben zsidó írók szerepét és jogkörét akarta a magyar irodalomban körülhatárolni, felszínre vetette legnyersebb formájában a magyarországi zsidókérdést is. A zsidókérdés elsősorban a zsidóság problémája. Ezért nem találhat sohasem kielégítő megoldást az antiszemitizmus. Az a józan fel-fogás, melyben a zsidókérdésnek magyar és zsidó oldalról való szemlélete egyesül, nem találja megoldásnak sem a teljes asszimilációt, sem a teljes disszimilációt. A zsidóságnak ki kell fejtenie a benne rejlő erőket, hogy gazdagíthassa a magyar nyelvű kultúrát. *A zsidókérdés kiküszöbölése csak a magyarság és zsidóság együttes munkájának lehet eredménye.*

Magyar zsidóság

Ennek a ma már terjedő nézetnek legismertebb zsidó képviselője Pap Károly. Munkássága (regényei: *Megszabadítottál a haláltól* és a *Nyelvadék stáció*, novellái és sok hírlapi cikke) indokoltá teszi, hogy a zsidó fiatalok is felfigyeljen szavára. A következőkben körvonalazta felfogását:

— A magyar zsidóság egészen különleges körülmények között él és problémái olyan sokoldalúak, hogy lehetetlen rólok egy interjú keretében kellő képet adni. A magyarországi zsidókérdésről eddig —

sajnos — olyan sok felületes vélemény hangzott el, hogy szinte azt kell hinnem,

a megoldással addig nem is kísérletezhetünk, míg a helyzetet lelkiismeretesen fel nem vizsgáljuk.

A zsidóság sajátos helyzetének, magyarországi múltjának, társadalmi elhelyezkedésének, politikai, irodalmi, gazdasági szerepének meggrajzolása mondhatnám: a *magyar zsidóság felboncolása* lenne a munka feladata.

Folyóirat

Hogyan képzel el ennek a munkának a kivitelét?

— Ujságok helyett egy folyóiratra volna szükség, amelyben a zsidó fiataloknak a tudós szeretettel kellene feldolgoznia a zsidóság munkáját, helyzetét a magyarságban legalább 100 évre visszamenőleg. A tanulmányoknak ez a sorozata hasznára válnék nem csak a zsidóságnak, hanem az egész országnak: mert a *tűz, amit a zsidóság a tudós kemény kezével önmaga elé tartana, meghatározhatná a zsidóság jövőbeli magatartását, de a magyarság számára is sok új szempontot mutatna.*

Fiatalok

Milyen szerepe lehetne itt a nemzsidó fiataloknak?

— Öket is meg kellene nyerni ehhez a munkához, különben féltő, hogy a folyóirat alámerül a részletkérdések, esetleg az egyoldalúság hullámaiba; de ha sikerülne is neki a maga egészében felölelni a zsidóság kérdéseit, nemzsidó munkatársak híján könnyen elveszthetné vagy talán meg sem találhatná a kapcsolatot olvasóinak zömével. Ez pedig legalább is olyan bűn volna, mint amilyenben most élünk, amikor

nem akarunk teljes őszinteséggel helyzetünk mélyére tekinteni

Elsősorban a zsidó fiatalok fordul meg, hogy ez a munka eredményt érhesen el. Résztvenni egy ilyen vállalkozásban nemcsak alapos tudományos felkészültséget, hanem

nagy erkölcsi erőfeszítést is igényelne.

Ha egy nép úgy elhibázta a sorsát, mint a zsidóság, akkor már nem segítenek apró reformok. Amilyen nagy volt a hiba, olyan nagyoknak kell lenni az erőfeszítéseknek is. Ezt pedig, úgy érzem, csak a fiataloktól lehet elvárni, amely most még mentes az idősebb nemzedékek sokféle érdekű megkötöttségétől. (nl.)

Középeurópa

Nietzsche gondolatai közül talán kevés talál a mai korban annyira meghallgatásra, mint az a tanítás, amely megértette a világgal, hogy a *Te* fogalma régebb az *Én* fogalmánál, és hogy az *Én* maga is, — ép úgy mint a *Te* — a közösségből ered, annak szervező alkotórésze, vagy legalább is az kell, hogy legyen.

Korunk, különösen a fiatal generáció, csaknem teljes mértékben eltért az individualizmus eszméjétől és kollektív gondolatok harcosává lett. Igen sokféle tnyan és különbözők azok a közösségek, amelyekhez tartozónak érzi magát az ifjúság, mégis mindegyikben közös az alap: a kollektívum elsőbbsége és felsőbb-sége. És talán nem helytelen sokaknak az az elgondolása, hogy ez a közös alap talán az a közös „platform” is lehet, amelyen a ma még annyira elentétes, sőt ellenséges eszmék és mozgalmak összeegyeztethetők, és a ma hadban állók egy magasabb konstruktív egységbe, „kollektívum”-ba foglalhatók.

Melyik legyen ez az egység? Tisztában kell lennünk u. i. azzal, hogy az egységbe foglalás csak akkor egészséges ha annak meg is van a történelmi, különösen pedig szellemtörténelmi megfelelően kiépít-

tett alapja, másrészt pedig nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a mai korból, a mai viszonyokból kell kiindulnunk. Az „emberiség”-et, mint a népek és egyének legmagasabb összefoglaló keretét bázisként már igen eloptatták, de különben is, a mai helyzetben időszerűtlennek, (egysek szerint anachronisztikusnak, szerintünk idő-előttinek) hangzanék és hiú álomképkergetésnek tetszenék ez a gondolat. Hisz még egy Pán-Európa is túl tág és egyelőre megvalósíthatatlan keretnek bizonyult. E körülmények figyelembevételével született meg a középeurópai konföderáció gondolata, amelyen nemcsak a dunai államok politikai és gazdasági együttműködését értjük, hanem egy középeurópai szellemnek megteremtését illetve kiépítését is.

Magyarország és különösen a magyar ifjúság számára egy ilyen középeurópai egységbe való bekapcsolódásra nemcsak minden lehetőség van meg, hanem ez a történelem szükségszerű parancsa is. Főösleges bizonyítani a gazdasági együttműködés előnyét, sőt nélkülözhetetlenségét, ismeretes, hogy politikailag is megvan bennünk a készség egy ilyen konföderációra, és a legutóbbi diplomáciai látó-

gatások és egyezmények bizonyítják, hogy a többi államok is érzik ennek szükségességét, tudják, hogy alapot ad erre az állásfoglalásra történelmünk és Középeurópa történelme, és mint Kosztolányi írja — „ma már tisztán áll minden magyar előtt, hogy népi kultúránk szoros szálakkal kapcsolódik Középeurópa népkultúráinak szövetévébe.” (Láthatár, 1934 márc.)

A magyarság egészségesebben látó és gondolkodó rétegei tisztában vannak ezekkel a tényekkel és nem mulasztják el levonni a konkluziókat sem. Ezek a nacionalizmus és internacionalizmus demagógiájával már leszámoltak, tudják, hogy „internationalizmus és nemzeti eszme csak látszólag ellentétes fogalmak, amelyeknek egybefonódása nélkül ma már nemzeti élet, de egyes emberi élet sem képzelhető el” (Új Magyarország, ápr.), hogy a nacionalizmus nem lehet öncélúság és, hogy az egészséges nemzet megteremtése után egy tágabb, összefoglaló keret megépítésében ivaló közreműködésnek kell következnie, remélve, hogy ezen az úton talán elérjük azt az egészséges internacionalizmust, amit a másik úton nem sikerült eddig megvalósítani. Jól tudják, hogy a nemzeti alapon való nemzetközi összefogás és meg-

értés" principális magyar érdek is, mert „csak akkor állhat helyre a nyugalmi állapot, ha a Duna-medencében a felelős vezetők végleg lemondanak az egyoldalú nemzeti és faji álmesszéről" (Korunk Szava, május.)

De nemcsak nálunk hanem a többi számbajövő országokban is mindinkább kialakul ez a felfogás. Ugyanakkor, amikor mindenütt nemzeti fellángolásokat látunk, erősebb a nemzetközi kooperáció követelése, mint valaha.

A lengyel diákság is sürgeti a nemzetközi együttműködést. És ennek az együttműködésnek megvalósítására történnek is gyakorlati lépések, különösen az ifjúság részéről. Így például pünkösdkor az osztrák diákság vezetői látogatást tettek magyar diákvézereknél. Csúpn Németség marad meg a „splendid isolation" állapotában, ami a német politikai, kulturális átalakulással magyarázható. De azért még ott sem homályosult el teljesen a szélesebb perspektívájú történelmi látás. Egy-egy nép sorsa ma már nem izolált esemény — írja H. Eibl a „Neue Jahrbücher" májusi számában.

Helyes külpolitikának pedig a Közép-európa felé való orientációt tartják mert a francia ideák szerintük elavultak, és —

mint írja — „az a fiatal álarc arra való, hogy ámitsanak megöregedésüket illetően." („Volk im Werden") Mi nem ezen az alapon keressük a Közép-európai orientációt, mi nem tartjuk a demokrácia ideáját elavultnak, sőt nem is szeretnénk, ha a közép-európai szellem és gondolatvilág ideáljai ezen eszmék nélkül, vagy esetleg ezen eszmék ellen alakulnának ki.

Mert az együttműködés körül halunk olyan hangokat is, melyek ugyan szintén együttműködést, sőt sokkal szélesebb körűt követelnek, de egész más szempontból és céllal. Ezeknek eszméjét a román Cuza szövegezte meg: „Világ antiszemita egyesüljete!" Sőt nemcsak hirdetik ezt az elvet, hanem gyakorlati keresztülvitelére is törekednek lépések (Igy megalkult a „Band Völkischer Europäer", amelynek célja, zsidóellenes agitációs anyaggal látni el a világ antiszemita sajtóját. Magyarországon a Turul-mozgalom áll az ilyen együttműködés alapján, holott ép a magyar ifjúságnak jól kellene tudnia, hogy a német horogkereszt pángermán agitációja, és a román Vasgárda agitációja nyomán feltámadó román nacionalizmus a magyarság legnagyobb veszedelem és revíziós törekvésének legnagyobb akadály.

Roth Sigfried

KÖNYVEK

Lasik Roitschwanz mozgalmas élete
Ilja Ehrenburg regénye — Kosmos kiadás.

Ma becsöngetett hozzám egy alacsony vörös fiú. „Ugye katolikus tetszik lenni?" — „Református?" — „Akkor talán...?" — „Igen zsidó vagyok." — „Mert nem találok a *mezüszét*. Azt pedig minden zsidónak ki kell tenni. Biztosan ismeri vallásunknak ezt a parancsát..." Itt hosszabb magyarázatba kezdett. Végül is megtudtam, hogy könyvekkel házal. — „Vegyen tőlem egy Ethikát a Talmudban. — Nem vesz? — Tudja mit, akkor támogasson legalább valamivel. Egy micvót tesz. Tudja maga mit tesz az, hogy micve? A nagyapám..." Elmondott egy történetet. Először csak bosszankodtam, de aztán ezt a vörös fiút figyelve, kesregélni kezdtem emlékeim között. Hol is találkoztam már én ezzel a kis vörös emberrel. Ejnye, hiszen ez Lasik Roitschwanz, a világ leggyámoltalanabb agyafúrtja! És nem először találkozom vele. Láttam már a fiatal Lasikot és Lasikot a vén talmudistát, a féltő szerelme, a megverten is igazságról filozófálót, ezt az *életművészt*, aki mindig a *rövidebbet húzza*.

A *Zsidóról* jó regényt írni csak akkor lehet, ha az író már túl van mindenben. Vagy gyökértelenül minden felett áll. Ehrenburg pedig ma már így mindentől kiábrándulva látja a világot és ezért találkozott azzal a figurával, akit Lasik tesz élővé. Mert ez a könyv nem fotográfia a Zsidóról, — hanem maga a zsidó, — a kis „zs"-vel írt, még a saját fajtájától is annyiszor megrugdalt, kis zsidó. Nézz körül és nézz magadba. Nem találisz-e itt is, ott is egy-egy Lasikot. A gondolkodás, a logika bennünk élő szerelme, nem lesz-e élő emberré Lasikban? Ez az ember alig *cselekszik* valamit, minden csak *történik* vele, de *gondolatai* mégis pótolnak egy mozgalmas életet. *Kényszerül* a mozgalmas életre ez az örök talmudista, mert nem tudja elhallgatni a minden más emberfajtától idegen gondolatait. A hős és az impertinens vigé egyesül benne. A zsidó viccek és a zsidó mártírok figurái közül való — egyszerre. Palesztinából visszavágyik kis oroszországi városkájába: a zsidó sors szimfóniájának tökéletes befejezése. A tökéletes humor fényesíti meg ezt a könyvet. Seholy

semmi bántó túlzás. Finom, keserű és egy kicsit mégis érzelmes. Láttam egyszer Liliennek egy csodálatos rajzát. Egy zsidó könyves szemét ábrázolta... ennél tökéletesebben csak a Lasik ábrázolja a zsidót.

Godá Gábor jó fordításával hű tolmácsa az eredeti német-jiddis szövegnek.

Halász Pál

Zsidóháború

Lion Feuchtwanger regénye
Pantheon kiadás

Nyugat és kelet örök ellentéte, amit már Herodotos a történelem vezérfonalának látott, tartott és tart, amióta az emberi fejlődésben kettévált a gondolat és a tett. — „Ex oriente lux, ex occidente dux" — nyugat és kelet elv ellentéte egymás mellett fejlődve, egymásbafojlyva, de soha ki nem harmonizálódva, ritmikusan visszatérő véres háborúkban oldódott fel, hogy aztán egyes korokban, de még inkább egyes emberekben egy pillanatban egyé forrjon az eszme a céltudatos cselekedéttel, a „techniká"-val, amiben Feuchtwanger hőse a József ben Matthiasból Josefus Flaviusszá nyugatosodott kultúrzsido látja Róma jelentőségét.

Időpont: 823. Róma alapítása után (Kr. u. 70.). A világbirodalom precíz gépezete megindult a lázongó Judaea ellen. A római nép győzni fog, a technikát nem lehet gondolattal legyőzni, a templom el fog pusztulni, a nemzeti-zsidóság fanatikusai: Simon bar Giora, Giszkalai János, Eleazar ben Simon áldozatul esnek elvakultságuknak, hogy nem érzik meg az új időt, amit Tibériasi Justus, Josefus fegyvertársa és egyben ellenfele így fogalmaz meg: „Az Isten most Itáliában van." — Események és figurák özöne kavargó ebben a könyvben. Rómaiak, akik hőstettekben is egy kicsit kispolgári kereskedők és kispolgári életükben is világhódító légionáriusok. *Zsidó szabadsághősök: rajongók, egy eszme arisztokratái*, akik — az arisztokraták örök vonása — élni nem tudnak, de emberfeletti erejük van a szép halálhoz. De a regény igazi hősei a két végtel között élnek. Ezek rómaiává lett zsidók, amilyen az események közepén álló Josefus, a történetíró, egy Vespasianus-korba

vetített intellektuál, ennek az ember-típusnak erényeivel, hibáival, gyökértelenségével. Ilyen a dekadens Agrippa és örök-modernasszony huga, Bereniké, nagy Heródes dédunokái. Vagy Josefus antipolusa, a hideg, megfontolt, nacionalista, de külsőségében mégis elrómaiásodott Tibériasi Justus. És epizódyszerűen, de szoborélesen tűnik fel egyszer-egyszer a zsidóból lett proconsul, prefectus praetorio; Tiberius Alexander. És a hősök közé tartozik másik oldalról az izig-vérig, heroizmusig és kispolgárságig római Titus caesar, akit meg a zsidóság szelleme érint meg, aki nyugati, vezéri méltóságában meg tudja látni a keletről jövő fényt. — A római technika óramű-kiszámított-sággal törte össze Judeát s ezzel ma-

gára szabadította a judaizmust. A zsidóság, mint állam, mint nemzet elbukott. A legzsidóbb, legmaibb zsidók: József, Agrippa és Bereniké, Tiberius Alexander már amugy is rómaiak voltak. De a szétszört zsidók a „gólusz"-ba magukkal vitték a gondolatot, hogy más téren kezdjék a harcot... A regény Josefus Flaviusról szól. Megcsinálja a maga karrierjét. (De a zsidó gondolat is megtette a maga diadalútját. Feuchtwanger könyve nem beszél a kereszténységről. Pedig a kereszténység a zsidóság győzelme volt Róma felett.) Élmény ez a könyv — néhány kicsit bántó archeológiai hiba ellenére is — nagyon emberi és igazi história... Nagy kár, hogy gyenge a fordítása.

Hegedűs Géza

A tanulás szabadságáért

Ezt a cikket a lengyel főiskolai diákszövetség folyóiratából, a „La Tribune Des Jeunes"-ból vesszük át; kissé egyszerű érvelése ellenére is érdekes. „Dr. Kr." cikke és jellemző a lengyel fiatalság állásfoglalására, a „zárt szám" gondolatával szemben. (A szerk.)

Mindenekelőtt pár rövid hír mindenfelől:

Spanyolországban a közoktatásügyi miniszter az egyetemre felvehető számának korlátozásáról nyújtott be törvénytervezetet.

Magyarországon az Ügyvédi Kamara a numerus clausus bevezetését sürgeti.

Bulgáriában a kultuszminiszter konferenciát hívott össze, melynek feladata a főiskolák felé irányuló mértéktelen áramlás problémájának vizsgálata.

Németországban a legújabb kibocsájtott rendelet a főiskolákra évenként felvehető hallgatók számát 15.000 korlátozza.

Brit-Indiában F. K. Clark közoktatásügyi megbízott cikke szerint az indiai főiskolákra beiratkozottak száma következőképpen emelkedett. 1916: 55.000, 1926: 70.000, 1928: 93.000, 1933: 115.000

Ez a lakonikus és mégis sokat mondó statisztika azután tetszés szerint bővíthető. Azonban arra mindenesetre elegendő, hogy a főiskolai ifjúság helyzetéről az egész világon tiszta képet adjon.

Az ifjúság válaszában áll. Abban a szerencsés pillanatban, amikor a fiatalember elhagyja a középiskola falait és tovább szeretne tanulni, vagy tilalom állja útját, vagy, legjobb esetben, ha már elvégezte tanulmányait; azok között találja magát, akik a munkanélküliek óriási seregét alkotják az egész világon.

Mi tehát a teendő? Tragikus dilemma előtt állunk. Már halljuk a választ: krízis, vagy túlprodukción.

Igen: túlprodukción. Németországban 10.000 lakosra több mint 20 tanuló esik, Franciaországban 15, Lengyelországban 13, Olaszországban 10, Angliában 9 tanuló.

A párisi „L'Oeuvre" egy ankét eredményei alapján kiszámította, hogy 1940-ben Németországban 200.000 lesz a főiskolai képzettséggel lévő munkanélküliek száma

Dr. Glas professor írja, hogy 1935-ben Franciaországban 60.000 1940-ben pedig 200.000 diplomás lesz „felesleges"

A párisi munkaközvetítő hivatalok közlik, hogy 3 hónap lefolyása alatt 1000 ajánlat érkezett be olyan mérnököktől, akik hajlandók lettek volna bármilyen munkát vállalni.

1933 decemberében 500 természettudományi szakos és 800 irodalom-történet-szakos végzett tanítóképezés keresett hiába állást.

A francia jótékonyági intézmények 1500 munkanélküli festőnek és szobrásznak nyújtottak támogatást. Az írók? Erről nem is érdemes beszélni. Hiszen közismert, mennyivel csökken a könyvek és folyóiratok utáni kereslet.

Ez a helyzet Franciaországban. És Anglia? Illusztrációként álljon itt egy hirdetés az egyik londoni napilapból:

MÉRNÖK,

nyolc nyelven beszél, és ír, bármilyen alkalmazást keres, akár mint kifizető is.

Ennyi elég.

S így van ez mindenütt. De vajjon érv-e az a művelődés ellen? Vajjon érv-e a bajor közoktatásügyi miniszter válasza, aki rendelethe indokolásában, mellyel a főiskolákra felvehetőket számát évenként 15.000-re korlátozta, a következőket írta: „Az intellektuellek későn házasodnak és kevés a a gyermekük."

Nem, mindez nem érv a fiatal megszállottakkal szemben, akik tanulni akarnak. Hiszen ezt megtehetik elvégre egyetemi végzettség nélkül is. Vajjon érv-e az az adat, hogy ennyi és ennyi a munkanélküli mérnökök, orvosok és jogászok száma, amivel szemben munkanélküli cipész és szabó csak kevés van? A két rossz közül még mindig jobb munkanélküli orvosnak, mint munkanélküli lakatosnak lenni.

Az egész világon nincs hiány az elvegező munkában, van elég tanításra váró gyermek, van elég beteg, akinek orvosi ápolásra van szüksége. Még mindig túlkeves a lakóház, hogy a sok ezer és ezer hajléktalannak otthont adjon. Nem, munka van több is, mint elég és mindig több és több lesz.

A mi felkiáltásunk nem hiú becsvágyból fakad. De úgy véljük, nem lenne különösebb hiba, ha egy kisebb város polgármestere, vagy egy néptanító főiskolai képzettséggel bírna. Nem, mi látjuk a bajokat és keressük a gyógymódot. És sohasem fogunk azoknak igazat adni, akik szerint túl sok a főiskolai hallgató és a diplomás.

